

MATEUSZ MAŁAJOWICZ
Uniwersytet Jagielloński

ŹRÓDŁA ROCZNIKARSKIE W BIOGRAMACH NAJDAWNIEJSZYCH HIERARCHÓW (DO KOŃCA XII W.) W KATALOGU BISKUPÓW KRAKOWSKICH JANA DŁUGOSZA¹

1. Wprowadzenie. 2. Roczniki – źródła informacji w *Katalogu biskupów krakowskich* Jana Długosza. 3. *Rocznik kapituły krakowskiej*. 4. *Rocznik krakowski*. 5. *Roczniki małopolskie*. 6. *Rocznik świętokrzyski*. 7. Zakończenie

Słowa kluczowe: Jan Długosz, *Katalog biskupów krakowskich*, średniowieczne dziejopisarstwo małopolskie, roczniki polskie

1. WPROWADZENIE

Dotychczasowa literatura źródłoznawcza poświęcona *Katalogowi biskupów krakowskich* Jana Długosza nie jest zbyt obfita², a cała nasza obecna wiedza na temat

¹ Tekst ten jest przerobionym fragmentem pracy magisterskiej poświęconej *Katalogowi biskupów krakowskich* Jana Długosza, obronionej w czerwcu 2018 r. w Instytucie Historii UJ.

Zgodnie z przyjętymi w polskiej mediewistyce zasadami w naszym tekście źródła cytujemy według podanego niżej wykazu skrótów, podając zawsze tylko skróconą nazwę wydawnictwa źródłowego oraz numer tomu, w którym zostało wydane dane źródło.

Wykaz skrótów używanych w artykule:

MPH = Monumenta Poloniae Historica

MPH s.n. = Monumenta Poloniae Historica series nova

MPH s.n., t. 5 = *Najdawniejsze roczniki krakowskie i kalendarz*, wyd. Z. Kozłowska-Budkowa, MPH s.n., t. 5, Warszawa 1978.

MPH s.n., t. 10, cz. 2 = *Katalogi biskupów krakowskich*, wyd. J. Szymański, MPH s.n., t. 10, cz. 2, Warszawa 1974.

MPH s.n., t. 12 = *Rocznik świętokrzyski*, wyd. A. Rutkowska-Płachcińska, MPH s.n., t. 12, Kraków 1996.

RmD = *Rocznik małopolski Dąbrówki*

RmG = *Rocznik małopolski Gesselena*

RmK = *Rocznik małopolski Kuropatnickiego*

RmS = *Rocznik małopolski Szamotulskiego*

² M. Bobrzyński, S. Smolka, *Jan Długosz, jego życie i stanowisko w piśmiennictwie*, Kraków 1893,

tego zabytku ma charakter bardzo ogólny. W dodatku funkcjonujące w literaturze przedmiotu opinie badaczy na temat czasu powstania tego dzieła, źródeł wykorzystanych przez Długosza przy jego pisaniu są skrajnie odmienne i wzajemnie się wykluczają.

Zdaniem Heinricha Zeissberga, *Katalog biskupów krakowskich* Długosza był przedostatnim z napisanych przez niego żywotów biskupów, choć Zeissberg nie podał nawet przybliżonych dat powstania dzieła³. Tym śladem poszedł w swym syntetycznym opracowaniu dziejów polskiej historiografii Jan Dąbrowski, który napisał jednak, że „*Katalog biskupów krakowskich* powstał do r. 1478”⁴. Michał Bobrzyński i Stanisław Smolka stwierdzili natomiast, że *Katalog* krakowski był ostatnim z napisanych przez Długosza, również nie wypowiedzieli się kategorycznie co do czasu powstania *Katalogu*⁵. W tym świetle stanowiskiem zgoła rewolucyjnym była opinia Józefa Szymańskiego, drugiego wydawcy tekstu Długoszowego *Katalogu*. Według niego ten *Katalog* nie był jednym z najpóźniejszych dzieł w dorobku krakowskiego kanonika, lecz być może nawet najwcześniejszym. J. Szymański wyznaczył początek prac kronikarza nad tym *opusculum* na lata 30. XV w., a ukończenie pierwszej jego wersji na czas tuż po 1451 r.⁶

Niemale kontrowersje budzi także kwestia zasadniczego źródła *Katalogu* Długosza, które stało się podstawą jego przedsięwzięcia historiograficznego, dając mu szkielet własnego opracowania. Wspomniany już H. Zeissberg uważał, że Długosz, pisząc *Katalog*, oparł się na *V Katalogu biskupów krakowskich*⁷, Wojciech Kętrzyński we wstępie do wydania katalogów biskupów wrocławskich stwierdził, że Długosz korzystał z *IV Katalogu biskupów krakowskich*⁸. J. Szymański natomiast źródła tekstu Długosza upatrywał w pierwowzorze *Katalogu biskupów krakowskich* w redakcji wiślickiej⁹. Natomiast zdaniem Wojciecha Drelicharza, Długosz,

75; J. Dąbrowski, *Dawne dziejopisarstwo polskie (do roku 1480)*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1964, 212–213; W. Drelicharz, *Idea zjednoczenia królestwa w średniowiecznym dziejopisarstwie polskim*, Kraków 2012, 416–418; tenże, *Miejsce Komentarza Jana z Dąbrowki w twórczości historiograficznej w Polsce pierwszych Jagiellonów*, w: *Komentarz Jana z Dąbrowki do Kroniki biskupa Wincentego*, red. A. Dąbrowka, M. Olszewski, Warszawa 2015, 39; M. Małajowicz, *Kilka uwag o wykorzystaniu rzekomej bulli Benedykta IX w Katalogu biskupów krakowskich Jana Długosza w kontekście jego treści ideowych*, w: *Surasti tiesq: pagalbiniai istorijos mokslai falsifikatų tyrime. Mokslinių straipsnių rinkinys*, red. R. Čapaitė, Vilnius 2022, 161–192; H. Rajfura, *Kopia katalogów dostojniczych a pamięć historyczna środowisk kościelnych w dawnej Polsce. Zamyśl ideowy i stylistyczny w rękopisie BN BOZ 106*, w: *Szary kruk. Sympozjum*, t. 3, red. A. Baliński, Gdańsk 2020, 96–117; J. Szymański, *Wstęp*, do: *Katalog Jana Długosza*, w: MPH s.n., t. 10, cz. 2, 125–133 (tu także podane zwięzłe informacje na temat rękopisów tekstu tego pomnika); H. Zeissberg, *Dziejopisarstwo polskie wieków średnich*, t. 2, tłum. z niem. anonimowe, Warszawa 1877, 107–111.

³ H. Zeissberg, dz.cyt., 110–111.

⁴ J. Dąbrowski, dz.cyt., 213.

⁵ M. Bobrzyński, S. Smolka, dz.cyt., 75.

⁶ J. Szymański, dz.cyt., 128–129.

⁷ H. Zeissberg, dz.cyt., 111.

⁸ *Katalogi biskupów krakowskich*, wyd. W. Kętrzyński, w: MPH, t. 3, 321.

⁹ J. Szymański, *Wstęp*, w: MPH s.n., t. 10, cz. 2, 5; tenże, *Wstęp*, do: *Redakcja wiślicka*, w: MPH s.n., t. 10, cz. 2, 283–285. O koncepcji J. Szymańskiego zdecydowanie krytycznie wypowiedziała się Zofia Kozłowska-Budkowa, rec.: *Józef Szymański, Ze studiów nad średniowieczną historiografią małopolską: Wiślicki katalog biskupów krakowskich*, w: *Średniowiecze. Studia o kulturze*, Wrocław–

pisząc *Katalog biskupów krakowskich*, szeroko wykorzystywał zaginiony archetyp *V Katalogu biskupów krakowskich*¹⁰. Oprócz tych dwóch fundamentalnych problemów źródłoznawczych Długoszowego *Katalogu*, których rozwiązania tu nie będziemy się podejmować¹¹, natykamy się również na inne kwestie, jak np. problem wykorzystania źródeł, które posłużyły dziejopisowi do uzupełniania bądź korygowania danych, informacji znanych mu z zachowanych lub zaginionych wcześniejszych katalogów biskupów.

Wśród spornych zagadnień, związanych z badaniem źródeł Jana Długosza, znajduje się wykorzystanie źródeł rocznikarskich w części *Katalogu biskupów krakowskich*, która obejmuje biogramy 17 najdawniejszych biskupów, których pontyfikaty przypadły do końca XII stulecia. W tej partii *Katalogu* bowiem źródła rocznikarskie są wykorzystywane często, a ich konkretne pochodzenie jest nierzadko trudne do identyfikacji. J. Szymański, który wydał *Katalog Długosza*, w aparacie źródłoznawczym swojej edycji często podaje wiele źródeł danej informacji w biogramie katalogowym, nie preferując żadnego konkretnego rozwiązania. W niniejszym tekście chcielibyśmy uzupełnić wiedzę źródłoznawczą na temat Długoszowego *Katalogu* w odniesieniu do tego aspektu.

2. ROCZNIKI – ŹRÓDŁA INFORMACJI W KATALOGU BISKUPÓW KRAKOWSKICH JANA DŁUGOSZA

Naszym zdaniem, w części *Katalogu* obejmującej *vitae* dawniejszych biskupów krakowskich, Jan Długosz wykorzystał w różnym zakresie i z różną częstotliwością następujące zabytki annalistyczne: *Rocznik kapituły krakowskiej*¹², *Rocznik krakowski*¹³, cztery odrębne *Roczniki małopolskie*¹⁴ lub ich pierwowzory oraz *Rocznik świętokrzyski*¹⁵.

Warszawa–Kraków 1969, 7–49, Przegląd Historyczny 61 (1970) 3, 507–508. Zdaniem tej badaczki tzw. redakcja wiślicka katalogu to po prostu wyciąg z *Katalogu Długosza*.

¹⁰ W. Drelicharz, *Idea zjednoczenia królestwa*, 395; tenże, *Miejsce Komentarza Jana z Dąbrówki*, 37–38.

¹¹ Na potrzeby naszego tekstu opowiadamy się jednak za wcześniejszą datacją *Katalogu biskupów krakowskich* Długosza, przy czym kwestia konkretnych dat jego powstania musi siłą rzeczy nadal pozostać dyskusyjna. Sądzymy ponadto, że Długosz najprawdopodobniej oparł się na niezachowanym do naszych czasów archetypie *V Katalogu biskupów krakowskich*. Wygłaszanie jednak prawomocnych twierdzeń na temat czasu powstania dzieła Długosza oraz jego głównego źródła wymaga przede wszystkim gruntownego studium źródłoznawczego katalogów zwanych przeddługoszowymi (przede wszystkim IV, V i VI) oraz skonfrontowania wyników tych badań z tekstem *Katalogu Długosza*. Na temat tzw. przeddługoszowych katalogów biskupów krakowskich zob. tenże, *Miejsce Komentarza Jana z Dąbrówki*, 37–39, gdzie autor omówił stan badań i podał informacje o wydaniach krytycznych tekstów tych katalogów.

¹² O tym roczniku zob. Z. Kozłowska-Budkowa, *Wstęp*, w: MPH s.n., t. 5, XXX–XLII.

¹³ Na jego temat zob. W. Drelicharz, *Annalistyka małopolska XIII–XV wieku. Kierunki rozwoju wielkich roczników kompilowanych*, Kraków 2003, 389–409, 459.

¹⁴ O rękopisach tych roczników oraz o samych tych zabytkach wyczerpująco pisał W. Drelicharz, *Annalistyka małopolska...*, dz.cyt., 57–111, 419–449.

¹⁵ Podstawowa literatura na temat tego rocznika: M. Błaziak, *Rocznik świętokrzyski nowy – rocz-*

Naszą analizę Długoszowych zapożyczeń ze źródeł annalistycznych rozpoczniemy od *Rocznika kapituły krakowskiej* oraz *Rocznika krakowskiego*. Oba te dzieła zachowały się do dzisiaj w rękopisie Archiwum i Biblioteki Krakowskiej Kapituły Katedralnej, Ms 209, który powstał w latach 1257–1266, a jego genezę możemy z dużym prawdopodobieństwem łączyć z inicjatywą biskupa krakowskiego Prandoty¹⁶. Dzięki sumiennym studiom Z. Kozłowskiej-Budkowej wiemy, że Długosz miał na pewno stały dostęp do tego kodeksu, albowiem w latach 1433–1471 dokonywał w różnych tekstach do niego wciągniętych całkiem licznych wpisów. Pierwszy z nich pojawił się w *Kalendarzu katedry krakowskiej*, ostatni zaś w *I Katalogu biskupów krakowskich*, które to pomniki również znajdowały się w tym rękopisie. Oprócz tego krakowski kronikarz uzupełniał także *Rocznik kapituły krakowskiej*¹⁷.

3. ROCZNIK KAPITUŁY KRAKOWSKIEJ

Po raz pierwszy Długosz na pewno wykorzystał ten zabytek w katalogowym biogramie św. Stanisława. Przepisał do swojego *Katalogu*, praktycznie bez większych, istotniejszych zmian fragment noty o męczeńskiej śmierci tego biskupa, gdzie jest mowa m.in. o strzeżeniu jego poćwiartowanego ciała przez cztery orły¹⁸. Wydawca *Katalogu*, J. Szymański, stwierdził, iż tę wiadomość Długosz mógł przekazać za pośrednictwem *Kroniki mistrza Wincentego*, *Vita minor* lub *Vita maior sancti Stanislai*, autorstwa Wincentego z Kielczy, nie zwracając uwagi na oczywiste źródło

nikiem mansjonarskim czy andegaweńsko-jagiellońskim?, *Studia Źródłoznawcze* 37 (2000), 49–63; K. Ożóg, *Kultura umysłowa w Krakowie w XIV wieku. Środowisko duchowieństwa świeckiego*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1987, 60–68; A. Rutkowska-Płachcińska, *Wstęp*, w: MPH s.n., t. 12, V–LXXVI (w tych trzech pracach podana i omówiona starsza literatura); P. Węcowski, *Początki Polski w pamięci historycznej późnego średniowiecza*, Kraków 2014, 94–103.

¹⁶ W. Drelicharz, *Annalistyka małopolska...*, dz.cyt., 17 (tamże na 15–24 wyczerpujący opis kodeksu z przytoczeniem dawniejszej odnośnej literatury).

¹⁷ Z. Kozłowska-Budkowa, *Wstęp*, XLIX–L. W wypadku *Rocznika kapitulnego krakowskiego* chodzi o zapiski: 100, 101 105, 148, 150, 156, 176, 199, 201, 203 w edycji Z. Kozłowskiej-Budkowej.

¹⁸ Por. notę z *Rocznika kapitulnego krakowskiego* (MPH s.n., t. 5, 51): „Verum quia Deus, qui semper iustus vult adesse, volens glorificare suum miraculorum martirem claritate, singulas minucias frusticulatorum corporis sui martiris, qui est passus pro excidio et iniuria sue plebis, superni luminis radiis irradiat, quatuor aquilas pro custodela et defensione sacrati corporis deputat, ne qua sanguipetarum alituum aut ferarum has suis moribus audeat attemptare. Tandemque sine omni notamine cicatricum sanum et salvum redintegrat totum Corpus, quod sic redintegratum fuit commendatum a viris fide dignissimis sepulture” ze stosownym fragmentem z Długoszowego *Katalogu* (s. 147): „Verum quia Deus qui semper iustus adesse volens glorificare suum miraculorum martirem claritate, singulas minutias frusticulatorum corporis sui, qui passus noscitur pro excidio et iniuria suae plebis, superni luminis radiis et candelis visibili apparitione descendentibus in corporis species irradiat, quatuor aquilas pro custodia et defensione sacrati corporis deputat, ne qua sanguipetarum alituum aut ferarum has suis morsibus audeat attemptare. Tandemque sine omni notamine cicatricum, sanum et saluum reintegrat totum corpus, quod sic reintegratum fuit commendatum a viris dignis sepulturae”.

tej informacji¹⁹. Poza *Rocznikiem kapituły krakowskiej* żadne z tych trzech źródeł nie podaje informacji, używając dokładnie tych samych lub bardzo podobnie brzmiących słów.

Po raz kolejny wiadomości tego *Rocznika* zostały zapewne spożytkowane w biogramie biskupa Lamberta III, który następuje tuż po biogramie św. Stanisława. Za pośrednictwem tego źródła podał Długosz datę śmierci (1101) biskupa, gdyż umieścił ją w swym *Katalogu* wraz z określeniem dnia według kalendarza rzymskiego²⁰. Taką samą datę roczną śmierci biskupa Lamberta III ma też co prawda *Rocznik małopolski Kuropatnickiego*, nie podaje on jednak daty dziennej, co sprawia, że należy zdecydowanie odrzucić możliwość korzystania przez Długosza w tym przypadku z tego zabytku lub jego pierwowzoru²¹.

Nie budzi również naszych wątpliwości wykorzystanie informacji *Rocznika kapituły krakowskiej* przy ustaleniu przez Długosza w *Katalogu* daty ordynacji Baldwina²². Ten *Rocznik* bowiem to jedyny, który podaje, że to wydarzenie nastąpiło w 1103 r. w Rzymie. Również dwa inne annały, tj. *Rocznik małopolski Kuropatnickiego* i *Rocznik małopolski Dąbrówki*, datują ordynację Baldwina na ten rok, lecz nie podają miejsca konsekracji²³, co, naszym zdaniem, zdecydowanie przemawia za tym, by również w tym przypadku uznać, że nie były one spożytkowane przez krakowskiego kanonika.

Ślady wykorzystania *Rocznika kapituły krakowskiej* możemy dostrzec także w biogramie biskupa Gedki, gdzie Długosz właśnie za tym źródłem podał datę roczną oraz dzienną konsekracji i ordynacji tego hierarchy, pisząc, że odbyły się w dzień Świętych Gerwazego i Protazego²⁴. Teoretycznie źródłem daty rocznej konsekracji i ordynacji biskupa Gedki mógłby być także *Rocznik świętokrzyski*²⁵, lecz najbardziej racjonalnym założeniem jest to, że Długosz wykorzystał tu jeden zabytek, który zawiera obie dane w jednej nocy annalistycznej. Także data śmierci biskupa Gedki trafiła na karty *Katalogu* za pośrednictwem tegoż rocznika²⁶.

Ten rocznik był również źródłem wiadomości o legacji kardynała Jana Malabranki, która została podana w biogramie biskupa Pełki bez konkretnej daty

¹⁹ Tamże, 147 (zob. komentarz wydawcy).

²⁰ „Lampertus [...] mortuus anno domini millesimo centesimo primo septimo Calendas Decembris” – MPH s.n., t. 10, cz. 2, 149. Por. zapiskę z *Rocznika kapitulnego krakowskiego*: „MCI Lambertus episcopus obiit VII kalendas Decembris” – MPH s.n., t. 5, 53.

²¹ MPH, t. 3, 150.

²² „[A]nno domini millesimo centesimo tertio consecratus est et ordinatus Romae in episcopum Cracouiensem” – MPH s.n., t. 10, cz. 2, 150.

²³ 1103. „Maurus episcopus Cracovie ordinatur” – MPH, t. 3, 150. W obu rocznikach nota brzmi tak samo i jest połączona z informacją o depozycji dwóch biskupów przez legata Gwalona.

²⁴ „Gedko [...] ordinatus et consecratus Romae in Cracouiensem episcopum in die sanctorum Gernasii [sic] et Prothasii anno domini M°C° sexagesimo sexto” – MPH s.n., t. 10, cz. 2, 156; *Rocznik kapituły krakowskiej*: „MCLXVI Gedko in episcopum Cracouiensem consecratur in die sanctorum Geruasii et Prothasii” – MPH s.n., t. 5, 62.

²⁵ Anno Domini millesimo CLVI Matheus episcopus obiit cui Gedka successit et consecratur Rome in episcopum Cracoviensem” – MPH s.n., t. 12, 24.

²⁶ „[M]ortuus vigesima septembris M°C°LXXXV” – MPH s.n., t. 10, cz. 2, 158; *Rocznik kapituły krakowskiej*: „M°CLXXXV Gedco episcopus obiit” – MPH s.n., t. 5, 65.

rocznej²⁷. Za tym, iż to właśnie z tego *Rocznika* mogła pochodzić informacja o tej legacji, przemawia jednoznacznie, naszym zdaniem, użycie słowa *cognominatus* i przydomek po imieniu kardynała oraz posłużenie się przez Długosza czasownikiem *venit*²⁸. Co prawda, drugim źródłem, które informuje o tej legacji, jest *Rocznik Traski*, ogranicza się ono jednakże tylko do podania imienia kardynała oraz używa czasownika *intra*²⁹.

Naszym zdaniem, bardzo prawdopodobne jest również zaczerpnięcie wiadomości o legacji kardynała Piotra z Kapui, którą umieścił w swym *Katalogu* również bez podania konkretnej daty³⁰. W *Roczniku kapituły krakowskiej* nota ma praktycznie identyczne brzmienie, pojawia się nawet to samo sformułowanie *venit in Poloniam*³¹. Prawie identyczną notę (zamieszczoną zresztą pod tym samym rokiem) do *Rocznika kapituły krakowskiej* ma *Rocznik krakowski*, z tym, że tam zostało użyte określenie *venit Poloniam*³². Preferencję pierwszego z tych roczników opieramy właśnie na obecności przyimka *in*, gdyż przyimek ten przed słowem *Poloniam* jest również w stosownym fragmencie w Długoszowym *Katalogu biskupów krakowskich*³³.

4. ROCZNIK KRAKOWSKI

W świetle naszych ustaleń, *Rocznik krakowski* został wykorzystany w *Katalogu biskupów krakowskich* Jana Długosza dwukrotnie w biogramie biskupa Gedki. Krakowski kronikarz odwołał się do tego tekstu jako swego zasadniczego źródła, gdy relacjonował wysłanie do Krakowa relikwii św. Floriana i ufundowanie kościoła ku jego czci poza murami Krakowa. W *Katalogu* Długosza możemy przeczytać, że relikwie tego świętego w 1184 r. zostały wysłane do Krakowa przez biskupa Idziego z Modeny, zostały bardzo pobożnie (*deuotissime*) przyjęte przez biskupa Gedkę, który także ufundował ku czci tego męczennika kościół poza murami miejskimi³⁴.

²⁷ „Sub huius pontificatu Joannes cardinalis cognominatus Malabranka Poloniam legationis officium exercens, venit” – MPH s.n., t. 10, cz. 2, 159.

²⁸ „MCLXXXIX Johannes cardinalis cognominatus Malabranca venit in Poloniam” – MPH s.n., t. 5, 66.

²⁹ „1189. Iohannes cardinalis intrat Poloniam” – MPH, t. 2, Lwów 1872, 835.

³⁰ „Venit et exposit alius cardinalis legatus Petrus Capuanus in Poloniam, qui matrimonium contrahere in facie ecclesie instituit et habere sacerdotibus vxores interdixit” – MPH s.n., t. 10, cz. 2, 159.

³¹ „MCXCVII Petrus cardinalis venit in Poloniam Sedis Apostolice legatus, qui instituit matrimonium contrahere in facie Ecclesie et habere uxores sacerdotibus contradixit” – MPH s.n., t. 5, 67–68. W świetle badań Z. Kozłowskiej-Budkovej, wydawczyni tego zabytku historiograficznego wyraz „contradixit” został wyskrobany i na to miejsce sam Jan Długosz dopisał bardziej odpowiadające mu słowo „interdixit”, zob. tamże, 68, przyp. a.

³² „1197. Petrus cardinalis apostolice sedis legatus venit Poloniam; qui instituit matrimonium in facie ecclesie contrahere et habere uxores sacerdotibus interdixit” – MPH, t. 2, 836. Zagadnienie to wymaga oczywiście dalszych badań, sprawę być może rozwiąże nowa edycja *Rocznika krakowskiego*, która pozwoli nam na precyzyjne ustalenie tego, czy w przypadku słowa „interdixit” mieliśmy do czynienia z tą samą procedurą, co w *Roczniku kapituły krakowskiej*.

³³ Zob. wyżej przyp. 31.

³⁴ „Huius temporibus corpus beati Floriani per Egidium Mutinensem episcopum Cracouiam M^o

Relacja *Rocznika krakowskiego* jest bardzo bliska przekazowi zawartemu w *Katalogu* Długosza, annalista bowiem pod tą samą datą zanotował wszystkie szczegóły znane Długoszowi, nieco inaczej jednak pisząc o fundacji kościoła. W zapisie *Rocznika krakowskiego* możemy bowiem przeczytać, iż świątynia ku czci św. Florianiana została ufundowana bez wskazania osoby fundatora³⁵. Nieco inaczej określił także Długosz miejsce, w którym znajdował się kościół pw. św. Floriana, gdyż *Rocznik krakowski* przekazuje, iż ufundowany kościół mieści się *extra civitatem*, co Długosz oddał za pomocą zwrotu *extra muros Cracovienses*. W nocie tego rocznika zabrakło także przysłówka *devotissime*, który dodatkowo określał sposób przyjęcia relikwii przez biskupa Gedkę. Przysłówek ten natomiast mógł znaleźć Długosz w poświęconej temu wydarzeniu zapisce doskonale mu znanego *Rocznika kapituły krakowskiej*, z którego nierządno, jak wcześniej to opisaliśmy, w swoim *Katalogu* czerpał³⁶. Nota tego rocznika mogła być, jak sądzimy, jednak tylko źródłem uzupełnień wiadomości o translacji relikwii św. Florianiana, gdyż nie zawiera bardzo ważnej informacji o fundacji kościoła. Uważamy także, że Długosz, nazywając ten kościół mianem *ecclesia*, w przeciwieństwie do *Rocznika krakowskiego*, który świątynię określił jako *basilica*, nie musiał przy tej zmianie leksykalnej wspierać się jakimś konkretnym źródłem, zapewne była to jego własna inwencja.

Po raz drugi Jan Długosz wykorzystał informacje tego *Rocznika* również w biogramie biskupa Pełki, następcy Gedki, gdy podawał datę jego konsekracji i ordynacji. Ten zabytek jako jedyny bowiem ma tę samą datę roczną tego wydarzenia, którą znajdujemy w biogramie katalogowym u Długosza, czyli 1186 r., wskazuje na miejsce konsekracji (miasto Weronia) oraz informuje o osobie konsekratora Pełki, czyli papieżu Urbanie III³⁷.

5. ROCZNIKI MAŁOPOLSKIE

Szereg informacji na temat biskupów krakowskich w *Katalogu* Długosza znajduje się również w czterech *Rocznikach małopolskich* z rękopisów Jana z Dąbrówki,

C°L XXXIII anno a Lucio papa tercio missum apportatur et per Gethkonem Cracouiensem episcopum deuotissime suscipitur in honoremque sancti eiusdem ecclesia extra muros Cracouienses per Gethkam episcopum fundatur” – MPH s.n., t. 10, cz. 2, 156.

³⁵ „1184. sanctus Florianus per Egidium episcopum Mutinensem Cracoviam aportatur et a Gethkone episcopo Cracoviensi suscipitur, basilicaque in honore ipsius fundatur extra civitatem” – MPH, t. 2, 834–835.

³⁶ „MCLXXXIII sanctus Florianus martir per Egidium episcopum Mutinensem apportatur et per Gedkonem episcopum Craco/uiensem/ deuotissime suscipitur” – MPH s.n., t. 5, 65.

³⁷ Por. zapis u Długosza (MPH s.n., t. 10, cz. 2, 159): „Fulco [...] Getze successit et anno domini M°C°LXXXVI ab Urbano papa tercio [...] in episcopum Cracouiensem in decimum septimum locum, Verone ordinatur et consecratur” z notą w *Roczniku krakowskim* (MPH, t. 2, 835): „1186. Fulco ab Urbano papa consecratur Verone, et dedit ei primam manum archiepiscopum consecrandi”. Nb. Druga część noty rocznika jest świadectwem znajomości przez annalistę bulli papieża Urbana III z 4 II 1186, która m.in. przyznawała biskupom krakowskim szczególną rolę w konsekracji arcybiskupa gnieźnieńskiego. O tej bulli w kontekście tradycji metropolitalnej Kościoła krakowskiego w średniowieczu zob. M. Małajowicz, art.cyt., 167–168.

Kuopatnickiego oraz Piotra z Szamotuł³⁸. Nie przesadzamy oczywiście, że Jan Długosz skorzystał przy pisaniu swego dzieła z któregoś ze *Roczników małopolskich* we wspomnianych wyżej kodeksach. Mógł spożytkować któryś z ich pierwowzorów, co jest zresztą w wielu wypadkach bardzo prawdopodobne. Często w przypadku wiadomości z tych roczników możliwe będzie, bez jednoznacznego rozstrzygnięcia, wskazanie dwóch tekstów, z których Długosz mógł czerpać. Nie pozwalają na to bowiem: brzmienie not w tych rocznikach oraz zapisy w *Katalogu*, wykorzystujące informacje zawarte w notach rocznikarskich.

Po raz pierwszy informacje *Roczników małopolskich* wykorzystał Długosz podczas redagowania biogramu biskupa Lamberta I. Datę jego ordynacji zaczerpnął najprawdopodobniej z *Rocznika małopolskiego* z kodeksu Kuopatnickiego lub z *Rocznika małopolskiego* z kodeksu Piotra z Szamotuł, bądź ich pierwowzorów. Jako jedyne bowiem te roczniki przekazują, iż Lambert został biskupem w 995 r., choć naszym zdaniem należy się skłaniać ku *Rocznikowi małopolskiemu Szamotulskiego* jako źródłu tej informacji. Warto zwrócić uwagę, iż rocznik ten ma słowo *ordinatur*³⁹, tak samo jak *Katalog*⁴⁰, podczas gdy *Rocznik małopolski Kuopatnickiego* ma *efficitur* na określenie mianowania biskupa⁴¹. Datę śmierci (1014) tego biskupa mógł Długosz wywnioskować zaś z noty ordynacji następcy, czyli Poppona, która powtarza się w obu wspomnianych już rocznikach⁴². Data ta więc trafiła na karty *Katalogu* zapewne za pośrednictwem *Rocznika małopolskiego Szamotulskiego* lub jego pierwowzoru, skoro poprzednia data przeszła najprawdopodobniej z tego rocznika.

Z *Roczników małopolskich* pochodziła również informacja o ordynacji Rachelina, z której krakowski kanonik wywnioskował najprawdopodobniej datę śmierci jego poprzednika, Gompona. Pod tą datą ordynacja Rachelina znalazła się w *Roczniku małopolskim Kuopatnickiego*, bardzo prawdopodobne jest to, iż tę datę uznał również Długosz za datę zgonu Gompona⁴³. Z *Rocznika małopolskiego Dąbrówki* (lub jego pierwowzoru) albo z *Rocznika małopolskiego Kuopatnickiego* (lub jego pierwowzoru) trafiła na karty *Katalogu* Długoszowego data ordynacji Lamberta III. Oba te teksty podają informację o jego ordynacji pod rokiem 1083⁴⁴. Trudno niestety rozstrzygnąć, z którego z tych roczników mógł skorzystać nasz dziejopis. Oba te roczniki wchodzi również w grę jako źródła daty ordynacji biskupa Maura, podając ją pod rokiem 1110⁴⁵. Z pierwowzoru *Rocznika małopolskiego Szamotulskiego* do *Katalogu biskupów krakowskich* Jana Długosza trafiło łacińskie

³⁸ O tych rocznikach i kodeksach, do których są wpisane ich teksty, zob. literaturę cytowaną w przyp. 15. Dzieje badań nad rękopisem Jana z Dąbrówki omówiła ostatnio Dorota Gacka, *Całościowe opracowanie Kodeksu lubińskiego (pol. XIX w. – pocz. XXI w.)*, Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi, 7–8 (2013–2014), 173–195.

³⁹ „995. Lampertus in episcopum Cracoviensem tertium ordinator” – MPH, t. 3, 143 (*RmS*).

⁴⁰ MPH s.n., t. 10, cz. 2, 138.

⁴¹ „995. Lampertus episcopus Cracovie efficitur” – MPH, t. 3, 142 (*RmK*).

⁴² Tamże, 144 (*RmK*); 145 (*RmS*). Te daty także w *Katalogu* (MPH s.n., t. 10, cz. 2, 138–139).

⁴³ „1032. Rachelinus episcopus Cracovie post Gumponem sextus” – MPH, t. 3, 144 (*RmK*).

⁴⁴ Tamże, 148 (*RmD*, *RmK*).

⁴⁵ Tamże, 150 (*RmD*, *RmK*), 150.

imię biskupa Radosta, czyli Gaudentius⁴⁶. W dodatku data jego ordynacji jest zgodna z zapisami innych *Roczników małopolskich*, które nazywają tego biskupa tylko polskim imieniem⁴⁷. Pod tą datą następstwo Radosta umiejscowiły również *Rocznik kapituły krakowskiej*⁴⁸ oraz *Rocznik krakowski*⁴⁹. Datę śmierci (1142) tego biskupa mógł zaczerpnąć Długosz również z tych dwóch roczników⁵⁰, ale warto pamiętać, iż taką samą datę Jan Długosz mógł wywnioskować z zapiski o ordynacji Roberta, następcy Radosta, która znalazła się w *Roczniku małopolskim Kuropatnickiego*⁵¹. Z drugiej zaś strony, ordynację Roberta dał Długosz w *Katalogu* pod rokiem 1141⁵², a taką datę ordynacji z kolei mógł wyciągnąć Długosz z zapiski w *Roczniku małopolskim Kuropatnickiego* o budowie przez tego biskupa katedry św. Wacława⁵³, pomimo że ten sam rocznik zapisał datę jego konsekracji rok później⁵⁴. Data śmierci tego biskupa figuruje pod rokiem 1143, tak jak w Długoszowym *Katalogu*, tylko w *Roczniku małopolskim Kuropatnickiego*⁵⁵, choć datę tego wydarzenia poświadczają również *Rocznik kapituły krakowskiej*⁵⁶ oraz *Rocznik krakowski*⁵⁷, gdzie oba wydarzenia zapisane są razem z informacją o sukcesji biskupa Mateusza.

Rocznik małopolski Kuropatnickiego lub *Rocznik małopolski Szamotulskiego* mogły być również źródłami wiadomości o śmierci biskupa Pełki, którą notują, tak jak *Katalog Długosza*⁵⁸, pod rokiem 1207⁵⁹. W *Roczniku małopolskim Kuropatnickiego* nota o śmierci tego biskupa zapisana została wraz z informacją o powstaniu zakonu franciszkańskiego oraz z wiadomością o splotzeniu przez Leszka Białego dzieci – Bolesława Wstydliwego i św. Salomeę⁶⁰, w *Roczniku małopolskim Szamotulskiego* natomiast brak tej ostatniej informacji⁶¹. Warto znów zauważyć, iż informacja o śmierci Pełki pojawiła się również w *Roczniku kapituły krakowskiej*⁶², gdzie jednak jest to jedyna wiadomość pomieszczona pod tym rokiem. Wykorzystał również krakowski dziejopis do podania daty ordynacji (1071) biskupa Stanisława

⁴⁶ „1118. Gaudentius episcopus Cracoviensis ordinatur” – tamże, 153 (*RmS*).

⁴⁷ Tamże, 152–153 (*RmD*, *RmG*, *RmK*).

⁴⁸ „MXCVIII Maurus episcopus obiit. Radost succ[edit]” – MPH s.n., t. 5, 56.

⁴⁹ „1118. Maurus episcopus obiit, Radost successit” – MPH, t. 2, 832.

⁵⁰ W *Roczniku kapituły krakowskiej*: „M^oCXLII Radost episcopus Cracouiensis obiit. Robertus succedit” – MPH s.n., t. 5, 58; w *Roczniku krakowskim*: „1142. Radost episcopus obiit” – MPH, t. 2, 833.

⁵¹ „1142. Robertus episcopus Cracoviensis ordinatur, qui de episcopatu Wratislaviensi transfertur” – MPH, t. 3, 154 (*RmK*).

⁵² MPH s.n., t. 10, cz. 2, 154.

⁵³ MPH, t. 3, 154.

⁵⁴ Zob. wyżej przyp. 52.

⁵⁵ „1143. Matheus episcopus Cracoviensis efficitur, Roberto mortuo” – MPH, t. 3, 154 (*RmK*).

⁵⁶ MPH s.n., t. 5, 58.

⁵⁷ MPH, t. 2, 833.

⁵⁸ MPH s.n., t. 10, cz. 2, 160.

⁵⁹ Jako źródła tej informacji nie można znów wykluczyć *Rocznika kapituły krakowskiej*, zob. MPH s.n., t. 5, 70.

⁶⁰ „1207. Hic Lesko genuit Boleslaum Pudicum et sanctam Salomeam. Item Fulco episcopus Cracoviensis obiit. Item Ordo beati Francisci incepit” – MPH, t. 3, 162 (*RmK*).

⁶¹ „1207. Ordo beati Francisci incepit. Fulco episcopus obiit” – MPH, t. 3, 163 (*RmS*).

⁶² MPH s.n., t. 5, 70.

najprawdopodobniej *Rocznik małopolski Kuropatnickiego*, czy też jego pierwowzór, w *Roczniku* tym bowiem napisano, iż *Stanislaus episcopus Cracoviensis ordinatur*⁶³, a w *Katalogu* również użył słowa *ordinatur*⁶⁴. Z *Rocznika małopolskiego Kuropatnickiego* lub pierwowzoru *Rocznika małopolskiego Szamotulskiego* trafiło do *Katalogu biskupów krakowskich* Długosza podanie o poselstwie biskupa Lamberta po koronę przygotowaną dla Mieszka, które do roczników polskich przeszło z *Kroniki węgiersko-polskiej*⁶⁵. Podanie to zostało streszczone w *Katalogu*, zapewne za pośrednictwem jednego z wyżej wspomnianych roczników, jednak bez podania daty rocznej⁶⁶. Za pierwowzorem *Rocznika małopolskiego Szamotulskiego* przemawiać może fakt, iż wspomina on, że to książę Bolesław wysłał biskupa Lamberta⁶⁷, tak samo Długosz napisał w swoim *Katalogu*⁶⁸, a *Rocznik małopolski Kuropatnickiego* wspomina, iż to Mieszko wysłał biskupa (*dux Polonorum Mesko miserat Lambertum episcopum coronam petere*)⁶⁹.

Na koniec dodajmy, że nasza analiza tej części Długoszowego *Katalogu biskupów krakowskich*, która obejmuje biogramy najdawniejszych hierarchów krakowskich, nie wykazała spożytkowania przez Długosza *Rocznika małopolskiego Gesselena* lub raczej jego pierwowzoru (rocznik „B4” według nomenklatury W. Drelicharza), który zresztą Konradowi Gesselonowi dostarczył najprawdopodobniej sam Jan Długosz⁷⁰.

6. ROCZNIK ŚWIĘTOKRZYSKI

Kolejnym rocznikiem, który posłużył Długoszowi jako źródło informacji do jego *Katalogu biskupów krakowskich*, był *Rocznik świętokrzyski*. Wiemy także, że w dyspozycji krakowskiego kronikarza był jakiś bliżej nieokreślony rękopis tego niezwykle popularnego w średniowieczu dzieła historiograficznego, co tym bardziej uprawdopodobnia czerpanie właśnie z niego⁷¹.

⁶³ MPH, t. 3, 148 (*RmK*).

⁶⁴ MPH s.n., t. 10, cz. 2, 146. *Rocznik krakowski* również podał pod tym rokiem informację o sukcesji św. Stanisława, ale używając innego słowa („successit”): „1071. Lambertus episcopus obiit, cui Stanislaus successit” – MPH, t. 2, 831; dlatego zdecydowaliśmy się na określenie *Rocznika małopolskiego Kuropatnickiego* jako źródła tej wiadomości w *Katalogu* Długosza.

⁶⁵ Zob. tekst podania biskupa Lamberta w *Kronice węgiersko-polskiej*, MPH, t. 1, 501–504. Na temat tego pomnika historiograficznego zob. rozprawę R. Grzesika, *Kronika węgiersko-polska. Z dziejów polsko-węgierskich kontaktów kulturalnych w średniowieczu*, Poznań 1999 oraz wstęp do polskiego przekładu tej kroniki napisany przez tegoż autora – tenże, *Wstęp*, w: *Żywot św. Stefana króla Węgier czyli Kronika węgiersko-polska*, przeł. i oprac. R. Grzesik, Warszawa 2003, 18–43.

⁶⁶ W *Roczniku małopolskim Kuropatnickiego* to wydarzenie zostało umieszczone pod 1001 r. (*MPH*, t. 3, 142), zaś w *Roczniku małopolskim Szamotulskiego* pod 1000 r. (tamże, 143).

⁶⁷ „Boleslaus mittit Lampertum episcopum pro consecratione ad curiam” – tamże, 143 (*RmS*).

⁶⁸ „Fertur hic Lampertus archiepiscopus Cracoviensis nomine prefati ducis Boleslai ad Siluestrum papam secundum Romam pro petenda corona destinatus fuisse” – MPH s.n., t. 10, cz. 2, 138.

⁶⁹ MPH, t. 3, 142 (*RmK*).

⁷⁰ W. Drelicharz, *Annalistyka małopolska...*, dz.cyt., 465. Na temat samego Konrada Gesselena zob. tamże, 76–79.

⁷¹ P. Węcowski, dz.cyt., 95.

Naszym zdaniem, ten rocznik był dla Długosza źródłem informacji o nałożeniu interdyktu na polską prowincję kościelną i całe Królestwo Polskie po zabójstwie św. Stanisława⁷². W *Katalogu* jednak Długosz dodał informację o tym, iż interdykt na Polskę został nałożony przez papieża Grzegorza IX na dwa lata⁷³. W przypadku, analizy naszą uwagę zwróciły przede wszystkim pewne zbieżności leksykalne między oboma tekstami, pomimo rozbudowania noty na ten temat w biogramie katalogowym u Długosza.

Po raz drugi w *Katalogu* Długosz mógł wykorzystać pochodzącą z tego rocznika zapiskę o śmierci biskupa Mateusza⁷⁴. Choć w większości rękopisów *Rocznika świętokrzyskiego* zapisano to wydarzenie pod rokiem 1156, to nie ulega wątpliwości, iż autor miał tu na myśli rok 1166, a data 1156 była zapewne wynikiem pomyłki (zapomniał dopisać jeszcze jedną X po L), co zresztą zostało skorygowane w ten sposób w trzech rękopisach tego rocznika⁷⁵. Na taką intencję autora wskazuje również fakt, iż nota poprzedzająca jak i noty następujące po tej zawierającej informację o śmierci biskupa Mateusza umieszczone są w latach 60. XII w.⁷⁶ W swym *Katalogu biskupów krakowskich* nasz dziejopis dodał również datę dzienną zgonu tego dostojnika (10 X), której nie znają żadne inne źródła. Ponadto podał także informację o pochowaniu biskupa Mateusza w katedrze krakowskiej⁷⁷.

7. ZAKOŃCZENIE

W niniejszym artykule podjęliśmy próbę przeanalizowania źródeł rocznikarskich wykorzystanych przez Długosza w czasie prac nad początkową częścią jego powstałego ok. 1451 r. *Katalogu biskupów krakowskich*. W świetle naszych analiz krakowski kronikarz najczęściej sięgał do *Rocznika kapituły krakowskiej* oraz *Rocznika krakowskiego* z rękopisu Ms 209 Archiwum i Biblioteki Krakowskiej Kapituły Katedralnej, z którego przez dłuższy czas, tj. w latach 1433–1471, mógł swobodnie korzystać, dopisując niekiedy nawet noty do innych tekstów źródłowych tam wpisanych: *Rocznik kapituły krakowskiej* był dla Długosza źródłem informacji w sześciu przypadkach, podczas gdy z *Rocznika krakowskiego* skorzystał dwa razy. *Roczniki małopolskie Dąbrówki, Kuropatnickiego i Szamotulskiego* (bądź niezachowane do naszych czasów ich pierwowzory) mogły być przede

⁷² „Anno Domini, ut supra interdictum ecclesiasticum servatum fuit per totam provinciam Gneznensem et per totum regnum Polonie” – MPH s.n., t. 12, 19.

⁷³ „Propter cuius mortem regnum Poloniae vniuersum mandato summi pontificis Gregorii noni ecclesiastico suppositum erat interdicto et ecclesia Cracouiensis viduata pastore, integroque biennio ecclesiasticum in Polonica ecclesia et vniuerso Poloniae regno in vltionem tanti patricidii seruatum fuit interdictum” – MPH s.n., t. 10, cz. 2, 147.

⁷⁴ „Anno Domini millesimo CLVI Matheus episcopus obiit cui Gedka successit et consecratur Rome in episcopum Cracouiensem” – MPH s.n., t. 12, 24.

⁷⁵ Tamże, przyp. b–c.

⁷⁶ Tamże, 24–27. Myślmy tu o zapiskach nr 33, 35–40.

⁷⁷ „[A]nno domini M^oC^o sexagesimo sexto decima die octobris moritur et in ecclesia Cracouiensi sepelitur” – MPH s.n., t. 10, cz. 2, 155.

wszystkim źródłem wielu dat ordynacji i śmierci poszczególnych biskupów krakowskich, choć w kilku przypadkach nie można wykluczyć także wykorzystania jako źródła dat zawartych we wspomnianych dwóch annałach: *Roczniku kapituły krakowskiej* oraz *Roczniku krakowskim*. Naszą szczególną uwagę zwrócił brak śladów wykorzystania przez Długosza w tej części jego *Katalogu biskupów krakowskich* pierwowzoru zachowanego do naszych czasów *Rocznika małopolskiego Gesselena*. W dwóch miejscach w *Katalogu* odwołał się Długosz do danych pochodzącego z końca XIV w. *Rocznika świętokrzyskiego*, rozbudowując je jednak o informacje w innych źródłach.

Sądzymy jednak, że wyniki naszych dociekań nad annalistycznymi źródłami wiedzy Długosza o biskupach krakowskich w jego *Katalogu* nie powinny być uznawane za ostateczne z dwóch powodów. Po pierwsze, do tej pory nie został poddany drobiazgowemu, analitycznemu studium źródłoznawczemu pełny tekst *Katalogu biskupów krakowskich* Jana Długosza, po drugie, na studium źródłoznawcze wciąż czekają inne XV-wieczne katalogi biskupów krakowskich, zwłaszcza IV, V, VI, które odgrywają fundamentalną rolę w badaniach nad ich zaginionym prazródłem, czyli archetypem *V Katalogu biskupów krakowskich*, którego nie możemy także wykluczyć jako podstawy opracowania Długoszowego. Dopiero konfrontacja wyników studiów nad rzeczonym archetypem z tekstem *Katalogu* Długosza może nam udzielić wiarygodnej, pewniejszej wiedzy na temat źródeł i sposobu ich wykorzystania przez krakowskiego kanonika.

BIBLIOGRAFIA

Źródła

- Katalogi biskupów krakowskich*, wyd. J. Szymański, Monumenta Poloniae Historica series nova, t. 10, cz. 2, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1974.
- Monumenta Poloniae Historica, t. 1, Lwów: nakładem własnym 1864.
- Monumenta Poloniae Historica, t. 2, Lwów: nakładem własnym 1872.
- Monumenta Poloniae Historica, t. 3, Lwów: Księgarnia Gubrynowicza i Schmidta 1878.
- Najdawniejsze roczniki krakowskie i kalendarz*, wyd. Z. Kozłowska-Budkowa, Monumenta Poloniae Historica series nova, t. 5, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1978.
- Rocznik świętokrzyski*, wyd. A. Rutkowska-Płachcińska, Monumenta Poloniae Historica series nova, t. 12, Kraków: Polska Akademia Umiejętności 1996.

Opracowania

- Błaziak M., *Rocznik świętokrzyski nowy – rocznikiem mansjonarskim czy andegaweńsko-jagiellońskim?*, Studia Źródłoznawcze 37 (2000), 49–63
- Bobrzyński M., Smolka S., *Jan Długosz, jego życie i stanowisko w piśmiennictwie*, Kraków: Spółka Wydawnicza 1893.
- Dąbrowski J., *Dawne dziejopisarstwo polskie (do roku 1480)*, Wrocław–Warszawa–Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Polska Akademia Nauk 1964.

- Drelicharz W., *Annalistyka małopolska XIII–XV wieku. Kierunki rozwoju wielkich roczników kompilowanych*, Kraków: Polska Akademia Umiejętności 2003.
- Drelicharz W., *Idea zjednoczenia królestwa w średniowiecznym dziejopisarstwie polskim*, Kraków: Towarzystwo Naukowe Societas Vistulana 2012.
- Drelicharz W., *Miejsce Komentarza Jana z Dąbrówki w twórczości historiograficznej w Polsce pierwszych Jagiellonów*, w: *Komentarz Jana z Dąbrówki do Kroniki biskupa Wincentego*, red. A. Dąbrówka, M. Olszewski, Warszawa: Stowarzyszenie Pro Cultura Litteraria, Instytut Badań Literackich PAN 2015, 28–41.
- Gacka D., *Całościowe opracowania Kodeksu lubińskiego (pol. XIX w. – pocz. XXI w.)*, Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi, 7–8 (2013–2014), 173–195.
- Grzesik R., *Kronika węgiersko-polska. Z dziejów polsko-węgierskich kontaktów kulturalnych w średniowieczu*, Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk 1999.
- Grzesik R., *Wstęp*, w: *Żywoť św. Stefana króla Węgiei, czyli Kronika węgiersko-polska*, przeł. i oprac. R. Grzesik, Warszawa: Wydawnictwo DiG 2003, 18–43.
- Kozłowska-Budkowa Z., rec.: *Józef Szymański, Ze studiów nad średniowieczną historiografią małopolską: Wiślicki katalog biskupów krakowskich*, w: *Średniowiecze. Studia o kulturze*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1969, 7–49, *Przegląd Historyczny* 61 (1970) 3, 507–508.
- Kozłowska-Budkowa Z., *Wstęp*, w: *Najdawniejsze roczniki krakowskie i kalendarz*, wyd. Z. Kozłowska-Budkowa, Monumenta Poloniae Historica series nova, t. 5, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1978, VIII–LXXXIII.
- Małajowicz M., *Kilka uwag o wykorzystaniu rzekomej bulli Benedykta IX w „Katalogu biskupów krakowskich” Jana Długosza w kontekście jego treści ideowych*, w: *Surasti tiesų: pagalbiniai istorijos mokslai falsifikatų tyrime. Mokslinių straipsnių rinkinys*, red. R. Čapaitė, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas 2022, 161–192.
- Ożóg K., *Kultura umysłowa w Krakowie w XIV wieku. Środowisko duchowieństwa świeckiego*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk 1987.
- Rajfura H., *Kopia katalogów dostojniczych a pamięć historyczna środowisk kościelnych w dawnej Polsce. Zamyśl ideowy i stylistyczny w rękopisie BN BOZ 106*, w: *Szary kruk. Sympozjum*, t. 3, red. A. Baliński, Gdańsk: PAN Biblioteka Gdańska, Wydział Grafiki ASP w Gdańsku, Biblioteka ASP w Gdańsku 2020, 96–117.
- Rutkowska-Płachcińska A., *Wstęp*, w: *Rocznik świętokrzyski*, wyd. A. Rutkowska-Płachcińska, Monumenta Poloniae Historica series nova, t. 12, Kraków 1996, V–LXXVI.
- Szymański J., *Wstęp*, w: *Katalogi biskupów krakowskich*, wyd. J. Szymański, Monumenta Poloniae Historica series nova, t. 10, cz. 2, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1974, 5–13.
- Szymański J., *Wstęp*, do: *Katalog Jana Długosza*, w: *Katalogi biskupów krakowskich*, wyd. J. Szymański, Monumenta Poloniae Historica series nova, t. 10, cz. 2, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1974, 125–133.
- Szymański J., *Wstęp*, do: *Redakcja wiślicka*, w: *Katalogi biskupów krakowskich*, wyd. J. Szymański, Monumenta Poloniae Historica series nova, t. 10, cz. 2, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1974, 283–285.
- Węcowski P., *Początki Polski w pamięci historycznej późnego średniowiecza*, Kraków: Towarzystwo Naukowe Societas Vistulana 2014.
- Zeissberg H., *Dziejopisarstwo polskie wieków średnich*, t. 2, tłum. z niem. anonimowe, Warszawa: Skład Główny Gebethnera i Wolffa 1877.

**THE ANNALS IN THE SHORT BIOGRAPHIES
OF THE OLDEST CRACOW BISHOPS IN JAN DŁUGOSZ'S
*THE CATALOGUE OF THE CRACOW BISHOPS***

Summary

The aim of the article was to analyse the use of annals as sources for the first seventeen short biographies of bishops in Jan Długosz's *The Catalogue of Cracow Bishops* which was written in its first version short after 1451. The research showed that Długosz used annals from Lesser Poland: *The Annals of the Cracow Chapter*, *The Cracovian Annals*, three *Malopolska Annals* from Dąbrówka's Lubin Codex, Kuropatnicki's Codex, Piotr of Szamotuły's Heilsberg Codex, or their lost archetypes, and *The Holy Cross Annals*. Most often Długosz used *The Annals of the Cracow Chapter* and three *Malopolska Annals* from which he gained the dates of ordinations and deaths of Cracow bishops. The analysis also revealed that Długosz did not make use of the archetype of *Malopolska Annals* from Konrad Gesselen's Królewiec Codex. *The Cracovian Annals* and *The Holy Cross Annals* were used by Długosz occasionally, each twice in the examined part of Długosz's catalogue.

Keywords: Jan Długosz, *The Catalogue of the Cracow Bishops*, medieval historiography of Lesser Poland, Polish annals

Nota o Autorze

Mateusz MAŁAJOWICZ – absolwent Instytutu Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego, doktorant na Wydziale Historycznym UJ. Obecnie przygotowuje pod kierunkiem dr. hab. Wojciecha Drelicharza, prof. UJ, rozprawę doktorską poświęconą tradycji rękopiśmiennej *Katalogu biskupów krakowskich* Jana Długosza. Naukowo interesuje się średniowiecznym dziejopisarstwem polskim (zwłaszcza twórczością Jana Długosza i katalogami biskupów), edytorstwem źródeł historycznych (przede wszystkim narracyjnych) i jego dziejami. ORCID ID: 0000-0003-1158-8084
Kontakt e-mail: mateusz.malajowicz@student.uj.edu.pl